

Una reivindicació de Hermann Hesse a partir de *Narziss i Goldmund*

LLIBRES / NARRATIVA / 13 ABRIL, 2021

Llegia en [aquesta notícia](#) — que no diu gaire res i que m’ha suggerit el cercador quan he escrit el nom de Hermann Hesse— que el 2012 va fer cinquanta anys de la mort d’aquest escriptor alemany. Si no m’erro —els comptes, en aquest cas, gairebé els podria fer un pàrvul—, l’any que ve en farà *sei-xan-ta!* Ho escric tot simulant —per bé que amb un deix de timidesa—, un interès implícit, un interès compartit amb tu, que llegeixes *La Lectora*. Evidentment, no tothom té per què conèixer i haver llegit Hesse o mostrar la mateixa fallera que tinc jo per la seva obra. Ara bé, no patiu, aquest text ve a funcionar com un dispositiu de reivindicació. Malauradament, i tal com s’afirma en aquesta notícia lleugera que esmento a l’inici, en diverses ocasions ha estat un escriptor ignorat o menystingut. Si bé el 1946 se li va atorgar el premi Nobel de Literatura, ell, convençut del rerefons polític que supurava aquest reconeixement, va decidir no anar-lo a recollir: després de l’esllavissada del nacionalsocialisme, Hesse va passar de ser considerat un traïdor a la pàtria, al qual se li dificultava de forma deliberada l’edició dels llibres, a ser revalorat perquè es necessitava mostrar un escriptor amb una moral ferma i exemplar a l’hora de sostenir i vindicar la cultura i l’esperit alemanys. També, i curiosament, a finals dels anys 50 i principis del 60, als Estats Units hi va haver una nova foguerada propulsada pels *beatniks* —i, més endavant, pel moviment hippies—, que tornava a catapultar Hesse a la palestra d’autors admirats i llegits. En aquest cas, els motius d’elogi eren ben diferents dels que van persuadir el jurat suec per donar-li el Nobel: *Siddharta* (1922), escrita gairebé quatre dècades abans, va ser —i de fet és encara— la novel·la amb què sempre s’ha reconegut Hermann Hesse. Aquest text, en què es parla dels pelegrinatges vitals i les ensenyances que rep el jove hindú, Siddharta, va ser entès com un estàndard de rebellia que responia —fent, mans i mànigues perquè quadrés—, als anhels d’aquella generació que, com s’ha explicat dins el discurs històric oficial, volia dinamitar els valors del món occidental i la societat de consum, tot acollint-se a una espiritualitat diguem-ne més espontània que ortodoxa.

Quan vaig llegir Hesse per primera vegada, va ser pura casualitat. Una molt amiga de la universitat, la Núria, em va explicar que *Utena, la noia revolucionaria*, una de les sèries que de ben segur, molts que com jo vam passar-nos la infantesa dels noranta segregant serotonina davant del televisor mirant dibuixos animats, havíeu vist estava influenciada per l’obra *Demian* (1919) de Hermann Hesse. Val a dir que en català tenim la sort que el 1996 fos traduïda per Feliu Formosa.¹ Fos com fos, va ser molt més impactant la descoberta d’aquest autor que la relació que es pogués establir entre llibre i sèrie. Encara ara, l’única analogia que hi puc trobar és amb la menció de la frase: «L’ocell surt de l’ou. L’ou és el món. Aquell que vol néixer ha de destruir un món».

Amb permís, he fet ús d'aquestes mínimes tintades d'autobiografisme perquè crec que, sobretot, responen a l'èmfasi personal d'escollir parlar sobre una obra determinada en clau d'una reivindicació molt concreta: és una llàstima que Hermann Hesse hagi quedat exclusivament associat a *Siddharta*, una novel·la que, en comparació a d'altres que va escriure, és tendrament volàtil. Si fem aquest joc sorneguer d'adjudicar a l'autor un únic prestigi escollint-ne una única obra, no hauria de ser *Siddharta*, sinó *Narziss i Goldmund* (*Narziss und Goldmund*, 1930).² Aquesta novel·la pertany a l'últim període d'escriptura de l'autor i, potser, entenent aquest detall com a justificació, n'és, amb diferència, l'obra que d'una manera més reeixida desenvolupa a partir de dues coordenades l'ampli ventall de temes que, al llarg de la seva trajectòria d'escriptor, Hesse havia anat desenvolupant en els altres textos.

La primera coordenada és escriure una novel·la que aparentment té les característiques d'una novel·la de formació —una *Bildungsroman*—, però l'aportació que farà Hesse tergiversarà les temàtiques recurrents que oferia aquest gènere. Per una banda, respectarà la fórmula de narrar el trànsit de la infantesa a la vida adulta dels personatges. No obstant això, si a la majoria d'aquest tipus de novel·les hi apareix, com a tret molt consolidat, un cert fatalisme inevitable, a la novel·la de Hesse, els personatges, malgrat saber-se immersos en aquesta roda de la fortuna, decideixen interrogar-la i intervenir-la per mitjà de reflexions entorn de la teologia, l'art i la bellesa, l'espiritualitat, el valor de l'autenticitat o despotisme dels sentiments, l'abnegació o perversió d'una moral adquirida o, també, la certesa que l'ésser humà posseeix una consciència fragmentada que és impossible d'assolir en el seu màxim absolut a través de la raó.

Llegim-ne un parell de fragments a tall d'exemple:

Goldmund es lliurà a aquests pensaments. No veia gens clar com era possible que el més determinat i formal pensable actués damunt l'ànima de manera tan semblant com el més inconcebible i carent de forma. Malgrat tot en tragué alguna cosa clara d'aquesta reflexió, el perquè moltes obres d'art impecables i molt ben fetes no li agradaven gens, sinó que, malgrat una certa bellesa, l'avorrien i quasi bé les odiava. (p. 26)

I també:

Era la sensació d'una culpa que hom no havia comès, sinó que havia dut amb si al món. Potser era això el que la teologia anomenava pecat original? Podia ésser molt bé. Sí, la vida mateixa duia amb si alguna cosa semblant a la culpa... per què sinó un home tan pur i savi com Narziss hauria de sotmetre's a penitència com si fos un condemnat? O per què ell mateix, Goldmund, hauria de sentir en el fons de la seva ànima aquesta culpa? [...] Per què de tant en tant havia d'encaboriar-se d'aquella manera, reflexionar, tot i sabent que ell no era un pensador? (p. 120)

La segona coordenada, en canvi, és la construcció dels dos personatges principals. Narziss i Goldmund són dos joves d'edats properes que es coneixen quan estan estudiant al convent de Mariabonn. Narziss, tot i la seva joventut, ja és un monjo novici que imparteix classes i que atraurà de forma desmesurada l'atenció de Goldmund. Goldmund, a diferència del primer, és un xicot dispers que accedeix a les pressions paternes i va a estudiar al monestir per tal de convertir-se en un erudit religiós.

En reflexionar-hi, s'adonà que únicament per Narziss li havien agradat el convent i la vida monacal, la gramàtica i la lògica, l'estudi i l'esperit, i només per ell havien estat importants. El seu model l'havia seduït, i el seu ideal havia estat ésser com ell. (p. 88)

En aquest paràgraf apareix el que he decidit anomenar *deixebisme hessià*, i que és el motor que configura i constitueix els dos personatges principals. A més a més, també es podria considerar que es tracta del Tema, en majúscules, que engloba tots els altres temes i genera el conflicte a la trama. De la mateixa manera que aquest *deixebisme hessià* s'acompleix d'una manera extraordinària a *Narziss i Goldmund*, Hesse ho havia treballat abans en altres obres. És el cas, per exemple, de *Demian*, amb els personatges de Max Demian i Emil Sinclair o, també, a *Sota la roda* (*Unterm rad*, 1906) amb Hermann Heilner i Hans Giebenrath. El *deixebisme hessià* és la manera com Hermann Hesse escriu sobre l'amistat masculina entesa gairebé com un enamorament i molt allunyada d'una simple camaraderia. La relació de tots dos s'establirà amb el trencament del dualisme dominant-dominat en una no-relació de poder. Encara que, en un punt inicial, Goldmund assumeix el rol de deixeble i Narziss de mestre, ben aviat, ni un, ni l'altre no voldran respondre a aquest etiquetatge jeràrquic perquè Goldmund no vol ser com Narziss i Narziss no vol tenir un adepte, sinó un amic. Un fa de contrafort de l'altre i viceversa. A propòsit d'això, Hesse construirà els personatges de forma antagònica — símilis d'Abel i Caïn. En el cas de *Narziss i Goldmund* és molt evident perquè Narziss encarna un personatge més afí a l'intel·lecte i l'espiritualitat, és el mestre, el savi; en canvi, Goldmund és l'erotisme i la sensibilitat, és l'artista i el rodamón. Però, precisament, la trobada o topada entre aquests dos personatges és, també, la trobada entre dos mons, entre dues cosmovisions, és a dir, entre dos pensaments diferenciats que, al mateix temps, defugen un essencialisme perquè accepten el canvi o la mutació: deixar-se travessar per l'altre. Això que no és pas nou, sí que és decisiu en la manera com s'executa, ja que Hesse dota de moltes capes interpretatives aquesta relació d'amics, mostrant com la identitat d'un i altre es mesclen, es qüestionen, es desafien o s'associen per mitjà de jocs intertextuals (sobretot amb textos bíblics). A propòsit d'aquest encontre tan fructífer, apareixeran aquests altres temes: el conflicte de l'individu per construir i preservar la seva identitat, les forces ideològiques que converteixen la política, l'educació o la religió en dogmatismes inqüestionables, el fràgil equilibri que oscil·la l'ésser humà entre el nihilisme autodestructiu i l'ètica espiritual, etcètera.

Pensant-ho bé, aquesta darrera disquisició m'ha suggerit, de cop, un atreviment que durant l'escriptura inicial d'aquest text no acabava de copsar; però ara sí, i justifica amb més intensitat aquesta reivindicació que mostrarà amb èxit la seva finalitat si un dia, ben proper, podem disposar d'una reedició o d'una nova traducció de *Narziss i Goldmund*. Doncs bé, l'atreviment vol assenyalar que ara que sembla que s'estan covant nous debats entorn de *les noves masculinitats*. Per tal de repensar allò que entenem com a *masculinitat*, tradicionalment representada per l'home blanc, heterosexual i ric que ha participat de ser el pilar ideològic de les societats del món occidental, em pregunto: l'obra de Hermann Hesse no podria ser una bona lectura que ajudés a temptejar i enriquir tals postulats, pràctiques o referències? I, encara més: des d'aquesta perspectiva teòrica que intenta buscar i assistir a masculinitats alternatives a l'hegemonia, no es podria reprendre de nou aquest autor, però enfocant la lectura i recepció de l'obra tenint en compte aquests plantejaments?

I amb aquest suggeriment i doble pregunta, concloco una reivindicació.

Si voleu crítica literària catalana de qualitat i independent, subscriuiu-vos [aquí](#) a *La Lectora*. Amb el vostre suport feu possible que la revista es consolidi i pugui créixer.

1. Hesse, H: *Demian* (1996). Proa, Barcelona. Trad. Feliu Formosa. La salut de les edicions en català de Hesse, ara per ara, no es troba en els seus millors moments, però ja tampoc si trobava, quan fa deu anys el llegia per primera vegada. La situació és estantissa i l'única oferta que s'ofereix, a part de cercar entre les llibreries de vell i Internet, és la d'Edicions 62 dins la col·lecció de butxaca, on hi trobem *Siddhartha* i *El llop estepari*. La primera traduïda per Carme Gala Fernández i la segona per Margarida Sugranyes Bickel. [↗](#)
2. Hesse, H: *Narziss i Goldmund* (1985). La Llar del Llibre, Bergara. Trad. Judit Vilar.
Hesse, H: *Narziss i Goldmund* (2000). Empúries, Barcelona. Trad. Anna Soler Horta. [↗](#)

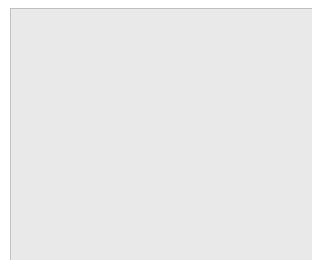
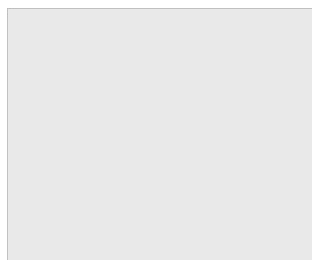
ETIQUETES: [ANNA SOLER HORTA](#) [FELIU FORMOSA](#) [HERMAN HESSE](#) [NARRATIVA ALEMANYA](#) [NARZISS I GOLDMUND](#)

RAQUEL SANTANERA | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Manlleu, 1991). Té el grau d'Estudis Literaris i el màster en Construcció i Representació d'Identitats Culturals. Ha publicat *Teologia poètica d'un sol ús*, premi de poesia Martí Dot (2014, Viena Edicions) i *De robots i màquines o un nou tractat d'alquímia*, premi de poesia de Pollença (2017). Actualment, també és coordinadora i programadora a l'Hororiginal, i del cicle de poesia Els Vespres Malgastats.

Articles relacionats

Resseguint el fil de
Hauptmann

La tragèdia del
decasíl·lab. Sobre el
Sòfocles de Joan
Casas i Feliu Formosa
(II)

La tragèdia del
decasíl·lab. Sobre el
Sòfocles de Joan
Casas i Feliu Formosa
(I)

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

[Política de privacitat](#)
Copyleft

© LA LECTORA 2018